

ките, а и за турските политици става все по-ясно, че най-опасната зона за нарушаване на прословутото "статукво", т.е. за запазване турското владичество и интегритета на Турция, става България. От тук и изобилието на чуждестранна информация за настроенията и освободителните действия на възрожденските българи. А доколкото е очевидно, че носителите на новите идеи и на решимостта за консолидация на българския народ за борба са по обясними причини преди всичко българите извън България, наблюденията и сведенията за българската емиграция са постоянно и особено интензивни.

Средствата и пътищата за запознаване на чужденците с дейността, настроенията и освободителните планове на българската емиграция, както и на положението на българите в страната и тяхната готовност за борба, са различни. Те не се изчерпват с дипломатическите доклади, които са системни, хронологически трайни и най-богати поради това, че са служебно задължение на посланиците и консулите. За западноевропейските дипломати главният източник на информация по правило са турските власти и дипломатически представителства в чужбина, които поради благосклонното отношение на техните правителства към запазване цялостта на империята, охотно им предоставят сведения за българската емиграция и за българите изобщо, естествено от свои позиции към народа, господството си над който се стремят на всяка цена да удържат, не на последно място - с активната помощ на западните велики сили.

От това преимущество за доставяне на информация са лишени на първо място Русия, но и Сърбия и Румъния, защото те, най-вече руското правителство, са постоянно подозирани, понякога с основание, но в повечето случаи поради предубеждения, че са инициатори и вдъхновители на освободителните борби на българите. Но руските дипломати са препятствани и от непреодолимата ненавист на официалните власти към всяка революционна идея и проява, естествено и към техните носители и дейци. По тази причина българската революционна емиграция и въстаническите опити, дори когато посланиците и консулите са осведомени за тях, обикновено са подценявани и омаловажавани в докладите им. В комплекса от южнославянските освободителни движения и националната политика на двете свободни княжества Сърбия и Черна гора, царското правителство влага преди всичко на сръбските княжества и най-вече на Сърбия, на която залага, и доста резултатно да се съобразява с руските планове и да не допуска да изгубват революционни движения, преди Русия да е готова да се намеси в Източния въпрос и да оползотвори усилията на българите и другите южни славяни да извоюват свободата си. Тази линия на предпочитание към Сърбия е обоснована, провеждана и налагана най-вече от Н. П. Игнатиев, повече от десетилетие посланик в Цариград, а и преди това влиятелен в правителствените и славянофилските среди. В спомените си той откровено излага тези си възгледи, като при това заявява недвусмислено презрението си към българите и освободителните им инициативи, смятайки ги за негодни без сръбска помощ и закрилата на Русия да осъществят сериозна антиосманска акция. С това е свързана и неговата идея за обща